

بررسی میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی در دوره متوسطه بر اساس اهداف تعیین‌شده در استان کردستان ۱۳۸۴

عطا شاکریان *

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی براساس اهداف تعیین‌شده در استان کردستان انجام گرفته است. جامعه آماری کلیه شوراهای دانش‌آموزی مدارس متوسطه استان کردستان بوده که طبق آمار زیر بالغ بر ۳۴۹ شورا و در مجموع ۳۷۹۴ دانش‌آموز بوده است. حجم نمونه پژوهش ۴۲۶ نفر (۲۱۲ دختر، ۲۱۴ پسر) بوده که به صورت تصادفی طبقه-نسبتی در تمام واحدها (شوراها) از ۶۵ مدرسه (۳۳ پسرانه، ۳۲ دخترانه) از شهرهای سنندج (ناحیه ۱ و ۲)، سقز، مریوان، بیجار، دیواندره، قروه، موچش و دهگلان انتخاب شده‌اند. همچنین برای گردآوری داده‌ها از ۶۰ مدیر و مربی پرورشی و از سه نوع پرسشنامه محقق ساخته (پرسشنامه‌های دانش‌آموزی، مربیان و مدیران و فرم تحلیل محتوا، صورت‌جلسات و سوابق) استفاده شده است. در تدوین آن و محاسبه‌روایی از نظرات مربیان و متخصصان بهره‌جسته‌ایم. پایایی آن از طریق محاسبه ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه دانش‌آموزان ۰/۹۲، برای پرسشنامه مربیان و مدیران ۰/۹۳ و فرم تحلیل محتوا اسناد و صورت‌جلسات ۰/۸۹ بوده است.

نتایج به دست آمده از آزمون‌ها نشان می‌دهد که اجرای شوراهای دانش‌آموزی در تحکیم و تعمیق ارزشهای دینی، ارج نهادن به شخصیت و کرامت

۱- «این طرح با حمایت مالی سازمان آموزش و پرورش استان کردستان انجام گردیده است».
* - کارشناس ارشد مشاوره، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج

دانش‌آموزان، بهره‌مندی از نقطه نظرات دانش‌آموزان در ابعاد آموزشی و پرورشی، تقویت خودباوری و اعتماد به نفس دانش‌آموزان در اجرای برنامه‌های مدرسه، تفویض اختیار در ابعاد آموزشی و پرورشی مدرسه، ارتقای سطح فرهنگی و اجتماعی و سیاسی به ویژه برای حضور مؤثر در عرصه‌های اجتماع، توسعه قدرت تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی و بهبود نظام تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در دانش‌آموزان، تعامل فکر و اندیشه با مسئولان مدرسه در حد بسیار زیاد مؤثر بوده است. یافته‌های دیگر نشانگر آن است که شوراهای از ده کمیته قرآن و معارف، فرهنگی و ادبی، سیاسی و اجتماعی، ورزشی، علمی آموزشی، پشتیبانی، هنری، انضباطی، تعاونی، بهداشت تشکیل شده‌اند که بالاترین درصد کمیته‌های فعال عبارتند از قرآن و معارف، فرهنگی ادبی و ورزشی و بالاترین درصد انجمن‌های تشکیل شده از انجمن‌های بسیج، مراسم صبحگاهی، اداره کتابخانه و ورزشی بوده است.

کلید واژه‌ها: شوراهای دانش‌آموزی؛ دوره متوسطه؛ استان کردستان

مقدمه

اهمیت و نقش آموزش و پرورش در بهسازی و توسعه زندگی فردی و اجتماعی موجب شده است که جامعه انتظار داشته باشند که مدرسه محیطی رشد دهنده، پویا و زمینه‌ساز پرورش استعدادها و بالقوه فرزندان آنان باشد. آئین‌نامه اجرایی مدارس با توجه به سیاست‌ها و راهبردهای اساسی آموزش و پرورش از جمله تمرکززدایی، مدرسه-محوری و مشارکت‌دهی دانش‌آموزان، تغییر و بهبود یافت و با تفویض اختیارات لازم به مدارس زمینه‌ای مناسب برای تحقق بخشیدن به اهداف تعلیم و تربیت فراهم شد. در راستای تحقق بخشیدن به اصول ۳۰، ۲۴، ۳۷، ۵۸ و ۶۱ طرح کلیات نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران در زمینه مهارت‌های اجتماعی و سیاسی، تقویت روحیه مشارکت‌جویی و رشد مشارکت‌پذیری دانش‌آموزان، دست‌اندرکاران وزارت آموزش و پرورش با ارسال دستورالعمل تشکیل شورای دانش‌آموزان مدارس در بهمن‌ماه ۱۳۷۷، در تعدادی از مدارس شورای دانش‌آموزان را به صورت آزمایشی مستقر ساختند. شورای عالی آموزش و پرورش در آئین‌نامه اجرایی مدارس، مصوب خرداد ماه ۱۳۷۸، جایگاه قانونی شورای دانش‌آموزان مدارس را تدوین کرده است. به طوری که در فصل دوم این آئین‌نامه از شورای دانش‌آموزی مدارس، به منزله یکی از ارکان پنجگانه تصمیم‌گیری در مدرسه یاد شده است (دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۷۸). بر اساس ماده ۲۰ این آئین‌نامه، شورای دانش‌آموزان مدارس به منظور مشارکت دانش‌آموزان در امور مربوط به مسائل آموزشی، پرورشی و انضباطی برقراری ارتباط صحیح و مستقیم میان دانش‌آموزان و اولیای مدرسه، تشکیل می‌شود.

بر اساس این آئین‌نامه، شوراهای دانش‌آموزی با هدف مشارکت‌دهی دانش‌آموزان در امور مربوط به مسائل آموزشی، پرورشی و انضباطی در مدرسه تشکیل شده‌اند و سعی می‌کنند که با تشکیل و فعال ساختن هشت کمیته دانش‌آموزی در سه عرصه امور فوق،

زمینه برقراری ارتباط همکاری هرچه بیشتر دانش‌آموزان با اولیای مدرسه را در راستای شرح وظایف مشارکتی تعیین شده برقرار سازد.

پژوهش حاضر، تحت عنوان (بررسی میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی در دوره متوسطه بر اساس اهداف تعیین شده در استان کردستان ۱۳۸۴) به چگونگی شکل‌گیری شوراهای دانش‌آموزی در مدارس متوسطه استان کردستان و ساز و کارهای لازم برای ایفای نقش آنها و همچنین بررسی و ارزیابی میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای مشارکتی آموزشی، پرورشی و انضباطی شوراهای دانش‌آموزی می‌پردازد.

بیان مسئله

با استناد بر آیات قرآن کریم می‌توان به اهمیت نقش شوراها و مشارکت مردم در تحکیم و استمرار هدفهای والای اسلامی و انسانی پی برد، با داشتن چنین پشتوانه‌ای عظیم، منشأ تحولات اثربخش را می‌توان یافت. توسعه و تعمیم و تعمیق فرهنگ مشارکت و شورا و قانونمند کردن آن برای دستیابی به جامعه‌ای ایده‌آل امری اجتناب‌ناپذیر است. بر همین اساس از تاریخ ۱۳۷۸/۳/۲۶ تشکیل شوراهای دانش‌آموزی با صدور آئین‌نامه اجرایی مدارس به منزله یکی از ارکان مدرسه مورد توجه مسئولان قرار گرفته است. این آیین‌نامه به منظور توجه به اهداف متعالی نظام آموزش و پرورش، روحیات و ویژگیهای نسل جوان، افزایش قدرت و ایجاد فضای عمومی پویا، پر نشاط و فعال در مدارس تدوین شده است تا بتواند زمینه بروز خلاقیتها و تقویت توانمندیهای مدیران، معلمان و دانش‌آموزان را فراهم سازد.

این شوراها به منظور دستیابی به اهداف والای اسلامی و انسانی مورد نظر و برای ایجاد زمینه مساعد برای تربیت اجتماعی و تکریم شخصیت و برقراری ارتباط سالم و ایجاد قدرت تصمیم‌گیری به فعالیت ادامه داده‌اند. با امعان نظر به موانع و محدودیتهای فراوانی که ممکن است به انحاء گوناگون مانع دستیابی به هدفهای مورد نظر گردند و با توجه به اهداف مندرج در طرح تشکیل شوراهای دانش‌آموزی برای ارزیابی میزان

موفقیت یا شکست دانش‌آموزان می‌توان از طریق این شوراهای زمینه‌اصلاح و بهبود این امر را فراهم آورد. دستیابی به هدف فوق مستلزم پرورش انسانهایی آگاه و مسئولیت‌پذیر و در واقع تلاش جدی نهادهای اجتماعی گوناگون مانند آموزش و پرورش کشور است (سبحانی‌نژاد، ۱۳۷۹).

روشن است که ایجاد و استقرار شوراهای دانش‌آموزی در فعالیتهای مشارکتی آنها مستلزم رعایت شرایط و ملاحظات از سوی دست‌اندرکاران مدارس متوسطه و به ویژه مدیر و نماینده تعیین‌شده از سوی وی در این شورا خواهد بود. استقرار مطلوب این شوراهای مشارکت‌یافتن دانش‌آموزان در انواع فعالیتهای مشارکتی تصریح شده در آیین‌نامه این شوراهای مجموعه وسیعی از فعالیتهای مشارکتی را در هشت کمیته شامل می‌شود (کمیته‌های فرهنگی و مذهبی، سیاسی و اجتماعی، ورزشی، علمی و آموزشی، اداری و مالی، مراسم و تبلیغات، انضباطی، تعاون و امداد و بهداشت) مستلزم شکل‌گیری مطلوب ساختار برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و ارزیابی طراحی و اجرای فعالیتهای مشارکتی این شوراهای خواهد بود. در صورت موفقیت یک مدرسه و به ویژه نماینده آن در تحقق یافتن این امر، تجلی عینی این فعالیتها به شکل مشارکت‌کردن دانش‌آموزان در انواع فعالیتهای مشارکتی نمایان خواهد شد.

تقویت هرچه بیشتر مشارکت، ایجاد شرایط قانونی مطلوب شوراهای دانش‌آموزی، زمینه‌ای مناسب برای توجه به نیازها و خواسته‌های شخصیتی دانش‌آموزان در این دوره است.

در این پژوهش پرسش این است که میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی بر اساس اهداف تعیین‌شده در استان کردستان تا چه حد بوده است؟ در این پژوهش با بررسی نحوه استقرار شوراهای دانش‌آموزی در سطح مدارس متوسطه استان، چگونگی کارکردهای برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و ارزیابی شوراهای دانش‌آموزی مدارس مورد توجه قرار گرفته و سطح مشارکت دانش‌آموزان در سه گونه فعالیتهای مشارکتی آموزشی، پرورشی و انضباطی مشخص شده است.

سابقه پژوهش

محمدرضا همت (۱۳۸۰) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی و ارزیابی نقش شوراهای دانش‌آموزی در رشد مشارکت دانش‌آموزان در امور مدارس متوسطه شهرضا» میزان فعالیت شوراهای دانش‌آموزی مدارس متوسطه شهرضا را در زمینه‌های برگزاری اردوها، برگزاری نماز جماعت، اداره نماز جماعت، اداره تعاونی مدرسه، اداره کتابخانه مدرسه، مشارکت دانش‌آموزان در امور اجرایی و انضباطی مدرسه و برگزاری مناسبتهای گوناگون بررسی و ارزیابی نموده است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهند که اکثریت دانش‌آموزان پسر (۷۴/۶) میزان فعالیت شورای دانش‌آموزی مدرسه را در کلیه زمینه‌های فوق، کمتر از حد متوسط و (۶۱/۶ درصد) دانش‌آموزان دختر سطح فعالیت‌های مذکور را در حد متوسط ارزیابی نموده‌اند. بررسی نتایج نشان داده که تفاوت میان نظرات دو گروه دختر و پسر معنادار بوده است.

سبحانی‌نژاد (۱۳۷۹) در پژوهشی تحت عنوان: «بررسی راههای ایجاد زمینه مشارکت دانش‌آموزان در امور آموزشگاهها از دیدگاه دانش‌آموزان، اولیاء و مربیان (مدیر، مربی پرورشی و معلم) دوره ابتدایی استان اصفهان»، انواع زمینه‌های مشارکت دانش‌آموزان در امور آموزشگاه مورد بررسی قرار داده است. اساسی‌ترین یافته پژوهش فوق عبارت است از:

میانگین کل اظهارات سه گروه پاسخ‌گویان درباره میزان علاقه دانش‌آموزان به مشارکت در هفت زمینه امور آموزشگاهی از قبیل تأثیر طراحی متناسب با نیاز (شخصیتی - روانی)، دیدگاهها و عملکرد والدین، محتوای کتاب‌های درسی، تأثیر روش تدریس معلم، و چگونگی عملکرد کادر اجرایی مدرسه بر رشد سطح مشارکت دانش‌آموزان در امور آموزشگاه در حد زیاد است.

بر اساس نتایج حاصل از پژوهش سبحانی‌نژاد (۱۳۸۱)، تحت عنوان «بررسی و ارزیابی نقش شوراهای دانش‌آموزی در مشارکت دانش‌آموزان در امور مدارس متوسطه شهر اصفهان» که روی ۳۰ مدرسه متوسطه و با بهره‌گیری از پرسشنامه انجام گرفته در

۹۳ درصد مدارس نمونه پژوهش، شوراهای دانش‌آموزی تشکیل شده است و میزان مشارکت دانش‌آموزان در زمینه‌های گوناگون علمی و فنی بیشتر از سایر زمینه‌ها بوده است. همچنین مهم‌ترین فعالیتهای مشارکتی- پرورشی در مدارس شامل فعالیت در گروههای فرهنگی- هنری و مسابقات ورزشی- تفریحی بوده است.

فقیهی (۱۳۷۷) در پژوهش خود تحت عنوان «بررسی نگرش دانش‌آموزان نسبت به انواع تشکلهای موجود در مدارس متوسطه استان مرکزی» اشعار می‌دارد که ۵۴ درصد شرکت‌کنندگان در پژوهش عضویت در تشکها را سبب افزایش فعالیتهای سیاسی، اجتماعی و فرهنگی دانش‌آموزان اعلام کرده‌اند. در ضمن دانش‌آموزان دختر بیش از دانش‌آموزان پسر به فعالیتهای برنامه‌های اجتماعی در مدارس متوسطه علاقه‌مند بوده‌اند. اسکندری و احمدی (۱۳۷۷) بر اساس پژوهش «بررسی طرح مقدماتی شورای دانش‌آموزی مدارس متوسطه، با استفاده از نظرات مدیران، معلمان و دانش‌آموزان» اظهار می‌دارند که ۵۳/۶ درصد پاسخ‌گویان، مفیدترین فعالیت فوق برنامه دانش‌آموزان را عضویت در شورای دانش‌آموزی مدرسه اعلام نموده‌اند.

مقنی‌زاده (۱۳۷۵) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی مشارکت اجتماعی دانش‌آموزان در فعالیتهای فوق برنامه» به این نتیجه رسیده که میانگین مشارکت اجتماعی دانش‌آموزان در سطحی پایین‌تر از متوسط بوده و میزان مشارکت در میان آنان بسیار متفاوت است. به نحوی که عده قلیلی از دانش‌آموزان مشارکت‌کنندگان حرفه‌ای در فعالیتهای فوق برنامه هستند و عده کثیری از آنها حتی مشارکت در یک فعالیت فوق برنامه را هم تجربه نکرده‌اند. در ضمن انتظارات مسئولان مدارس از دانش‌آموزان برای مشارکت در فعالیتهای فوق برنامه در حد متوسط و انتظار مشارکت یدی از مشارکت فکری بیشتر است.

حسن بگلو و نویدادهم (۱۳۷۰) در پژوهشی تحت عنوان، «بررسی میزان استقبال و دستیابی به اهداف انجمنها و کلوبهای فرهنگی و هنری آموزشگاههای مدارس متوسطه کشور» میزان استقبال دانش‌آموزان را از تشکیل انجمنها و کلوبهای فرهنگی و هنری و

ارزشیابی از کم و کیف موفقیت اجرایی انجمنها و کلوپها را بررسی کرده‌اند. براساس یافته‌های این پژوهش، این مراکز موجب رشد و بالندگی، تقویت روحیه جمع‌گرایی و گرایش به فعالیتهای گروهی، ایفای نقش مثبت و سازنده، غنی‌سازی اوقات فراغت، رشد مشارکت دانش‌آموزان در برنامه‌ریزی و اجرای فعالیتهای فرهنگی و تربیتی شده است. دانش‌آموزان بیشترین گرایش را نسبت به انجمن حافظان و قاریان قرآن کریم، کتابخانه و کلوپ سرود و آهنگ‌های انقلابی داشته‌اند و انجمن‌های زبان انگلیسی و عربی با کمترین استقبال از سوی دانش‌آموزان مواجه بوده‌اند.

کرکه آبادی (۱۳۷۴) در پژوهشی تحت عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای مدارس راهنمایی شهر تهران» سعی در بررسی عوامل مؤثر بر میزان مشارکت دانش‌آموزان دوم راهنمایی شهر تهران در فعالیتهای مدرسه داشته و تلاش نموده است تا تأثیر پنداشت دانش‌آموزان از خود، پنداشت دانش‌آموزان از مدرسه خود، پنداشت دانش‌آموزان از اولیای مدرسه و معلمان خود و پنداشت دانش‌آموزان از نگرش تربیتی مادر خود را بر میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای مدرسه‌ای بسنجد. نتایج این تحقیق نشان داده که رابطه‌ای میان میزان مشارکت دانش‌آموزان و پنداشت آنها از «نگرش تربیتی مادر» (رفتار کنترلی و رفتار پذیرشی مادر) وجود ندارد، اما متغیرهای پنداشت فرد از خود، پنداشت فرد از اولیا و معلمان مدرسه و پنداشت فرد از مدرسه خود بر میزان مشارکت دانش‌آموزان تأثیر داشته است. میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای مدرسه با سطح تحصیلات والدین و شغل مادر مرتبط است و میان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای مدرسه با پایگاه اقتصادی اجتماعی خانواده، جنس، درآمد و شغل پدر رابطه‌ای وجود ندارد.

آلدرسون^۱ (۲۰۰۰) با بررسی نظرات و نگرش ۲۲۷۲ دانش‌آموز مدارس انگلستان و ایرلند شمالی در زمینه شوراهای مدارس و اموری که به طور روزانه در مدارس انجام

1. Alderson

می‌شود به این نتیجه رسید که تقریباً نیمی از دانش‌آموزان، به کارآمدی شوراهای دانش‌آموزی نظر مثبت داشته و معترف بوده‌اند که این شوراهای موجب شکل‌گیری فعالیت‌های اجتماعی مثبتی در مدرسه می‌شوند.

پت مور و مک ایتنایر^۱ (۱۹۹۹) در پژوهش خود که در دبیرستان‌های کنتاکی انجام داده‌اند اظهار کرده‌اند که دانش‌آموزان حداقل مشارکت را در تصمیم‌گیری‌های خود داشته‌اند. با وجود این، ۷۷ درصد از دانش‌آموزان تمایل به مشارکت داشته‌اند. در این ارتباط اظهارات مدیران نیز، سطح تمایل دانش‌آموزان را برای مشارکت در تصمیم‌گیری‌های مدارس تأیید نموده‌اند.

مک نیل^۲ (۱۹۹۵) در بررسی الگوهای مشارکت‌دهی دانش‌آموزان در فعالیت‌های فوق برنامه دبیرستان دریافت که دانش‌آموزان با پایگاه اقتصادی، اجتماعی بالاتر توانایی بیشتر و تمایل مطلوب‌تر برای مشارکت در فعالیت‌های فوق برنامه مدرسه‌ای از خود نشان داده‌اند. کولادارسی و کوب^۳ (۱۹۹۶) در پژوهش خود نشان دادند که دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در دبیرستانهای کوچک (کمتر از ۸۰۰ دانش‌آموز) نسبت به دانش‌آموزان شاغل به تحصیل در دبیرستانهای بزرگ (بیش از ۱۶۰۰ نفر) مشارکت بیشتری در کارهای فوق برنامه مدرسه از خود نشان می‌دهند. همچنین در پژوهش مذکور مشخص شد که مشارکت در فعالیت‌های فوق برنامه به طور چشم‌گیری با خودشناسی و اعتماد به نفس دانش‌آموزان ارتباط دارد.

گربر^۴ (۱۹۹۶) در پژوهشی ارتباط میان میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های فوق برنامه را با سطح موفقیت تحصیلی آنان مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که میان میزان مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های فوق برنامه با سطح موفقیت تحصیلی آنان رابطه مثبت وجود دارد.

-
1. pat mor & McInNintyre
 2. MC Neal
 3. Coldarc & Cobb
 4. Gerber

استیونس و پلتر^۱ (۱۹۹۴) طی پژوهش خود نشان دادند که دانش‌آموزان مدارس کوچک بیش از دانش‌آموزان مدارس بزرگ به مشارکت در فعالیتهای فوق برنامه مدرسه‌ای تمایل دارند. همچنین این فعالیتها، توان تحصیلی دانش‌آموزان را ارتقاء بخشیده و فرصتی فراهم می‌آورند تا قدرت رهبری، مسئولیت‌پذیری و انگیزه تحصیلی آنها بالا رود و در مجموع مشارکت در فعالیت فوق برنامه مدرسه‌ای در بلندمدت مفید و مؤثر واقع می‌شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با روش توصیفی زمینه‌یابی انجام شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه شوراهای دانش‌آموزی مدارس متوسطه استان کردستان بوده که طبق آمار بالغ بر ۳۴۹ شورا و ۳۷۹۴ دانش‌آموز بوده است.

حجم نمونه با بهره‌گیری از فرمول کوکران به شیوه نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای-نسبتی در تمام واحدها (شوراها) از ۶۵ مدرسه (۳۳ پسرانه، ۳۲ دخترانه) از شهرهای سنندج (ناحیه ۱ و ۲)، سقز، مریوان، بیجار، دیواندره، قروه، موچش و دهگلان انتخاب شده است. همچنین در این پژوهش از ۶۰ مدیر و مربی پرورشی استفاده شده است. به منظور کاهش خطا و ضریب اطمینان بیشتر، این عده به ۴۰۰ نفر نیز قابل افزایش است. برای محاسبه حجم نمونه مدیران با توجه به اینکه تعداد مدارس بر اساس هر ۷ نفر حداقل یک شورای دانش‌آموزی را تشکیل داده است. لذا با تقریب اضافی به صورت تصادفی ساده از ۵۰ مدیر و ۵۰ مربی پرورشی استفاده شده است. بیشترین بخش کار آماری این تحقیق توصیف و دسته‌بندی میزان موفقیت است که از مصادیق آمار توصیفی شامل نمودار، جدول، فراوانی، میانگین و... استفاده شده و برای مقایسه تفاوتها از آزمون T, α_2 و آزمون کروسکال والیس استفاده شده است.

1. Stevens vens & Peltier

سؤالات و فرضیات تحقیق

۱. اجرای شورای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث تحکیم و تعمیق ارزشهای دینی (آموزه‌های سیاسی و دینی) گردیده است؟
۲. اجرای شورای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث ارج نهادن به شخصیت و کرامت دانش‌آموزان گردیده است؟
۳. اجرای شورای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث استفاده از نقطه نظرات دانش‌آموزان در ابعاد آموزش و پرورش شده است.
۴. اجرای شورای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث تقویت خودباوری و اعتماد به نفس دانش‌آموزان شده است.
۵. اجرای شورای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث تفویض اختیار در ابعاد آموزش و پرورش شده است.
۶. اجرای شورای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث ارتقای سطح فرهنگی و اجتماعی و سیاسی؛ به ویژه برای حضور مؤثر در عرصه‌های اجتماع شده است.
۷. اجرای شورای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث توسعه قدرت تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی و بهبود نظام تصمیم‌گیری شده است.
۸. اجرای شورای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث تعامل فکر و اندیشه دانش‌آموزان با مسئولان مدرسه شده است.
۹. در مقابل اجرای شورای دانش‌آموزی، کمیته‌های مربوطه تا چه اندازه فعالیت نموده‌اند.
۱۰. در مقابل اجرای شورای دانش‌آموزی انجمنهای مربوطه تا چه اندازه فعالیت نموده‌اند.
۱۱. تا چه اندازه دستورالعمل مربوط به تشکیل شورای دانش‌آموزان رعایت شده است.

ابزارهای اندازه‌گیری

در پژوهش حاضر به منظور گردآوری داده‌ها از سه ابزار استفاده شده است، ابزارهای مذکور، چگونگی و مراحل تهیه و تدوین آنها به شرح زیر است:

۱. فرم تحلیل محتوای سوابق، اسناد و صورت‌جلسات شورای دانش‌آموزی مدرسه

از آنجایی که دستیابی به پاسخ برخی سؤالهای پژوهش، مبتنی بر تحلیل محتوای سوابق، اسناد و صورت‌جلسات شورای دانش‌آموزی مدرسه بوده است، لذا پرسشنامه مذکور برای پاسخ دادن به این سؤالها تهیه شده و بر اساس آن تحلیل محتوای اسناد مذکور انجام یافته است. این فرم برای گردآوری داده‌ها و به عبارت دیگر در زمینه نحوه شکل‌گیری شوراهای دانش‌آموزی مدارس و چگونگی تحقق پذیرفتن مکانیسمهای لازم برای ایفای نقش آن به گردآوری داده‌ها پرداخته است. سؤالات این آزمون ۲۵ عدد است که برای سنجش روایی پرسشنامه از روایی وابسته به محتوا استفاده شده است. به این منظور با مراجعه به متون علمی و منابع مربوط به موضوع و سؤالات پژوهش، متن پرسشنامه تنظیم شده و در اختیار افراد متخصص قرار گرفته است و پس از انجام دادن اصلاحات، روایی محتوایی و صوری پرسشنامه مورد تأیید آنها قرار گرفته است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای فرم‌های تحلیل محتوای اسناد شورای دانش‌آموزی عدد ۰/۸۹ است.

۲. پرسشنامه مربیان و مدیران

این فرم بر اساس نتایج حاصله از مطالعه آئین‌نامه‌های شورای دانش‌آموزی مدارس، بررسی مبانی نظری موضوع پژوهش، مؤلفه‌های نهایی فرم تحلیل محتوای سوابق و اسناد شورای دانش‌آموزی مدارس تهیه و تدوین شده است. فرم پرسشنامه مربیان و مدیران، حاوی مؤلفه‌ای است که با بهره‌گیری از طیف لیکرت به آن پاسخ داده‌اند. سؤالات این آزمون ۲۳ عدد است که برای سنجش روایی پرسشنامه از روایی وابسته به

محتوا استفاده شده است. به این منظور با مراجعه به متون علمی و منابع مربوط به موضوع و سؤالات پژوهش، متن پرسشنامه تنظیم شده و در اختیار افراد متخصص قرار گرفته است. پس از انجام دادن اصلاحات، روایی محتوایی و صوری پرسشنامه مورد تأیید آنها قرار گرفته است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای پرسشنامه مربیان عدد ۰/۹۳ است.

۳. پرسشنامه دانش‌آموزان

به منظور بهره‌گیری از نظرات دانش‌آموزان مدارس متوسطه استان کردستان در زمینه شوراهای دانش‌آموزی سؤالی در نظر گرفته شد. هدف از تهیه آن دستیابی به نظرات دانش‌آموزان و مقایسه اظهارات آنها با نتایج تحلیل محتوای سوابق، اسناد و صورتجلسات شورای دانش‌آموزی مدرسه و اظهارات مربیان و مدیران بوده است. سؤالات این آزمون ۳۵ عدد است که برای سنجش روایی پرسشنامه از روایی وابسته به محتوا استفاده شده است. به این منظور با مراجعه به متون علمی و منابع مربوط به موضوع و سؤالات پژوهش، متن پرسشنامه تنظیم شده و در اختیار افراد متخصص قرار گرفته است. پس از انجام دادن اصلاحات، روایی محتوایی و صوری پرسشنامه مورد تأیید آنها قرار گرفته است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای پرسشنامه دانش‌آموزان عدد ۰/۹۲ است.

یافته‌های پژوهش

پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی بر اساس اهداف تعیین شده در استان کردستان انجام گرفته است. نتایج به دست آمده در زمینه پرسشهای پژوهش عبارت است از:

- یافته‌های به دست آمده در زمینه سؤال اول مبنی بر این‌که اجرای شوراهای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث تحکیم و تعمیق ارزشهای دینی گردیده است؛ نشان می‌دهد که ۷۳ درصد از دانش‌آموزان اعتقاد دارند که اجرای شوراها در حد زیاد سبب تحکیم و

تعمیق ارزشهای دینی شده است. ۲۰ درصد در حد متوسط و ۷ درصد در حد کم این باور را داشته‌اند. میزان آماره t در این زمینه تفاوتی معنادار را میان دختران و پسران نشان نمی‌دهد (همچنین تحلیل داده‌ها). آزمون کروسکال والیس نشان می‌دهد که میان میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی در تحکیم و تعمیق ارزشهای دینی در شهرهای مورد پژوهش تفاوتی معنادار وجود ندارد.

طبق اظهارنظر توصیفی دانش‌آموزان عضو شورا در پرسشنامه‌ها، قریب ۹۰ درصد آنان در حد متوسط به بالا علاقه‌مند به شرکت در نماز جمعه و نماز جماعت و ۵۶ درصد آنان اظهار داشته‌اند که عضویت در شوراها سبب توجه به نماز اول وقت شده است.

• یافته‌های به دست آمده در زمینه سؤال دوم مبنی بر اینکه اجرای شوراهای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث ارج نهادن به شخصیت و کرامت دانش‌آموزان گردیده است. نشانگر آن است که ۶۳ درصد دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که شورای دانش‌آموزی در حد زیاد سبب ارج نهادن به شخصیت و کرامت آنان شده است. ۲۸ درصد در حد متوسط و ۹ درصد در حد ضعیف این امر را محقق دانسته‌اند. t تست محاسبه شده، تفاوتی معنادار را میان دختران و پسران نشان نمی‌دهد (همچنین تحلیل داده‌ها). آزمون کروسکال والیس نشان می‌دهد که میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی در ارج نهادن به شخصیت و کرامت دانش‌آموزان در شهرهای مورد پژوهش تفاوتی معنادار دیده نمی‌شود. ۸۷ درصد دانش‌آموزان عضو شوراها اذعان داشته‌اند که مورد احترام اولیای مدرسه (مدیر، معاون، مربی و دبیران) قرار دارند.

• نتایج به دست آمده در مورد سؤال سوم مبنی بر اینکه اجرای شورای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث استفاده از نقطه نظرات دانش‌آموزان در ابعاد آموزش و پرورش شده است؛ گویای آن است که ۳۰ درصد دانش‌آموزان در حد زیاد و ۳۸ درصد در حد متوسط و ۳۲ درصد در حد کم اعتقاد داشته‌اند که این امر محقق شده است. t تست محاسبه شده تفاوتی معنادار را میان دختران و پسران نشان نمی‌دهد. همچنین تحلیل

داده‌ها آزمون کروسکال والیس نشان می‌دهد که میان میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی در استفاده از نقطه نظرات دانش‌آموزان در ابعاد آموزش و پرورش در شهرهای مورد پژوهش تفاوتی معنادار وجود دارد. ۵۸ درصد دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که در حد متوسط به بالا به عنوان عضو شورا مورد مشورت اولیای مدرسه (مدیر، معاون و مربی) قرار گرفته‌اند و ۶۲ درصد به این نکته در حد متوسط به بالا اذعان داشته‌اند که مسئولیتهای مدرسه به آنها واگذار شده است.

• نتایج به دست آمده از سؤال چهارم، مبنی بر اینکه اجرای شوراهای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث تقویت خودباوری و اعتماد به نفس دانش‌آموزان در اجرای برنامه‌های مدرسه شده است. نشان می‌دهد که ۵۶ درصد از دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که شورای دانش‌آموزی سبب تقویت خودباوری و اعتماد به نفس آنان شده است. ۲۷ درصد در حد متوسط و ۷ درصد در حد کم این امر را محقق دانسته‌اند. t تست محاسبه شده تفاوتی معنادار را میان دختران و پسران نشان نمی‌دهد همچنین تحلیل داده‌ها، بر اساس آزمون کروسکال والیس نشان می‌دهد که میان میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی در شهرهای مورد پژوهش تفاوتی معنادار وجود دارد. ۹۵ درصد از دانش‌آموزان در حد متوسط به بالا باور دارند که می‌توانند نظراتی مفید را در جلسات شورا ارائه دهند و ۸۴ درصد نیز اعتقاد دارند که نظرات و تصمیمات جلسات شورا مفید است.

• نتایج به دست آمده در مورد سؤال پنجم مبنی بر اینکه اجرای شوراهای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث تفویض اختیار در ابعاد آموزش و پرورش مدرسه شده است، نشان می‌دهد که ۱۶ درصد از دانش‌آموزان اعتقاد دارند که این امر در حد زیاد تحقق یافته است، ۳۱ درصد در حد متوسط و ۳۵ درصد در حد ضعیف به آن اعتقاد داشته‌اند. t تست محاسبه شده تفاوتی معنادار را میان دختران و پسران نشان می‌دهد همچنین تحلیل داده‌ها، بر اساس آزمون کروسکال والیس نشان می‌دهد که میان میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی در تفویض اختیارات در شهرهای مورد پژوهش تفاوتی معنادار وجود ندارد. در تنظیم برنامه امتحانی و اجرای مراسم و فوق برنامه‌ها کمتر از

دانش‌آموزان استفاده می‌شود. در مورد تنظیم برنامه امتحانی ۲۹ درصد دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که در حد متوسط به بالا از نظرات آنان استفاده می‌شود و در تنظیم فوق برنامه و مراسم گوناگون این میزان به ۵۱ درصد می‌رسد. در پاسخ به این سؤال که تا چه میزان در امور مدرسه نظرات اعضای شورا دخالت داده می‌شود، ۶۵ درصد آنان در حد متوسط به بالا اظهار نموده‌اند که نظرات اعضای شورا در برنامه‌های مدرسه دخالت داده می‌شود.

• نتایج به دست آمده در مورد سؤال ششم مبنی بر اینکه اجرای شورای دانش‌آموزی تا چه میزان سبب ارتقا سطح فرهنگی و اجتماعی و سیاسی به ویژه برای حضور مؤثر در عرصه‌های اجتماع شده است، نشان می‌دهد که ۴۴ درصد از دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که شورای دانش‌آموزی در حد زیاد توانسته است سبب ارتقای سطح فرهنگی و اجتماعی و سیاسی جهت حضور در عرصه‌های اجتماعی شده است. ۳۰ درصد در حد متوسط و ۲۵ درصد در حد ضعیف این امر را محقق دانسته‌اند. تست محاسبه شده تفاوتی معنادار را میان دختران و پسران نشان نمی‌دهد همچنین تحلیل داده‌ها بر اساس آزمون کروسکال والیس نشان می‌دهد که میان میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی در ارتقای سطح فرهنگی و اجتماعی و سیاسی در شهرهای مورد پژوهش تفاوتی معنادار وجود دارد. حضور در شورا از دید دانش‌آموزان عضو شورا در ۶۰ درصد سبب تمایل به شرکت در مراسم مذهبی و سیاسی شده است. در ۶۶ درصد سبب ترغیب دانش‌آموزان به مشارکت در انتخابات گوناگون و ۸۰ درصد سبب توجه مثبت به هم‌نوع و رعایت امانتداری و احساس مسئولیت در دانش‌آموزان عضو شورا شده است.

• نتایج به دست آمده در مورد سؤال هفتم مبنی بر اینکه اجرای شوراهای دانش‌آموزی تا چه میزان سبب توسعه قدرت تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی و بهبود نظام تصمیم‌گیری شده است نشان می‌دهد که ۳۱ درصد از دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که این امر در حد زیاد توانسته است سبب توسعه قدرت تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در آنان شده است. ۴۰ درصد در حد متوسط و ۲۹ درصد در حد ضعیف این امر را محقق

دانسته‌اند. t تست محاسبه شده تفاوتی معنادار را میان دختران و پسران نشان نمی‌دهد همچنین تحلیل داده‌ها، بر اساس آزمون کروسکال والیس نشان می‌دهد که میان میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی در توسعه قدرت تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی در شهرهای مورد پژوهش تفاوتی معنادار وجود دارد. نتایج توصیفی به دست آمده بیانگر آن است که ۶۵ درصد دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که تصمیمات اعضای شورای دانش‌آموزی در حد متوسط به بالا مورد توجه اولیای مدرسه و تصمیمات آنها در مدرسه مورد استفاده قرار می‌گیرد.

• یافته‌های دیگر پژوهش در این بخش نشانگر آن است که میزان تلاش مدیریت مدرسه از دید دانش‌آموزان بدین قرار بوده است که ۷۱ درصد دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که در حد متوسط به بالا مدیر مدرسه در ارائه راهکارهای عملی برای استقرار شوراهای دانش‌آموزی و هدایت و حمایت مطلوب آن و اعطای اختیارات کافی به شورا بر اساس اساسنامه و شرح وظایف مصوب تلاش نموده است و در ۸۰ درصد موارد در جلسات شورای دانش‌آموزی خود یا نماینده او شرکت داشته است. ۶۵ درصد دانش‌آموزان اذعان داشته‌اند که در حد متوسط به بالا مدیر مدرسه در برنامه‌ریزی و اجرای انواع فعالیتهای مشارکتی در کمیته‌های متفاوت نقش داشته است. بررسی سوابق و اسناد و صورتجلسات شورای مدارس نمایانگر آن است که در ۸۲ درصد این سوابق و اسناد عملکرد مدیر مدرسه در جهت ارائه راهکارهای عملی برای استقرار شوراهای دانش‌آموزی و هدایت و حمایت از آنها بوده است. در ۹۲ درصد سوابق و اسناد مدیر یا نماینده او حضور فعالانه در جلسات شورا داشته‌اند. در ۸۶ درصد سوابق و اسناد قید شده که اختیارات کافی به شورا بر اساس اساسنامه و شرح وظایف مصوب داده شده است در ۷۹ درصد این سوابق و اسناد نقش مدیر مدرسه در جهت کمک به برنامه‌ریزی و اجرای انواع فعالیتهای مشارکتی در کمیته‌های متفاوت تأیید شده است.

• نتایج به دست آمده در مورد سؤال هشتم مبنی بر اینکه شوراهای دانش‌آموزی تا چه میزان باعث تعامل فکر و اندیشه با مسئولان مدرسه شده است، نشان می‌دهد که ۳۳

درصد از دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که این امر در حد زیاد توانسته است سبب تعامل فکر و اندیشه دانش‌آموزان با مسئولان مدرسه شود. ۳۸ درصد در حد متوسط و ۲۹ درصد در حد ضعیف این امر را محقق دانسته‌اند. t تست محاسبه شده تفاوتی معنادار میان دختران و پسران نشان نمی‌دهد. همچنین تحلیل داده‌ها، بر اساس آزمون کروسکال والیس نشان می‌دهد که میان میزان موفقیت شوراها، دانش‌آموزی در برقراری تعامل فکر و اندیشه دانش‌آموزان با مسئولان مدرسه در شهرهای مورد پژوهش تفاوتی معنادار وجود ندارد.

• از نتایج قابل ذکر در این بخش، میزان مشارکت دانش‌آموزان با مدرسه است. ۶۰ درصد دانش‌آموزان در طراحی و اجرای بازدید و اردوهای عملی - آموزشی و ۴۴ درصد در برگزاری نمایشگاههای علمی - آموزشی و کمک درسی و ۵۰ درصد در تهیه و تولید وسایل کمک آموزشی و کمک درسی و ۵۶ درصد در برگزاری مسابقات علمی دانش‌آموزان در حد متوسط به بالا با مدرسه مشارکت داشته‌اند. این موضوع از دیدگاه مربیان و مدیران این مشارکت در طراحی و اجرای بازدیدها و اردوهای علمی ۵۸/۵ درصد، برگزاری نمایشگاههای علمی - آموزشی ۴۵ درصد در تهیه و تولید وسایل کمک آموزشی ۵۷ درصد و در برگزاری مسابقات علمی در زمینه‌های گوناگون ۶۵ درصد است.

• در زمینه شناسایی مشکلات یادگیری و تحصیلی سایر دانش‌آموزان و انعکاس آن به معلمان به منظور کمک به حل آنها ۶۰ درصد دانش‌آموزان مشارکت داشته‌اند. توجه به این مسئله از بعد انعکاس آن به مدیر مدرسه ۶۷ درصد است. همچنین ۷۰ درصد مشارکت در زمینه طراحی و اجرای کلاس‌های تقویتی و جبرانی و ۶۱ درصد تلاش در زمینه کمک به دانش‌آموزانی که در برخی دروس ضعیف هستند دیده می‌شود. که این موضوع از دیدگاه مربیان و مدیران میزان مشارکت در شناسایی مشکلات یادگیری و تحصیلی دانش‌آموزان ۷۵ درصد، در زمینه طراحی و اجرای کلاس‌های تقویتی و جبرانی ۶۹ درصد می‌باشد.

• در زمینه مشارکت دانش‌آموزان در طراحی و اجرای بازدیدهای فرهنگی-اجتماعی مانند اماکن مقدس- مساجد و ... ۴۵ درصد دانش‌آموزان در حد متوسط به بالا فعالیت داشته‌اند که از این نوع فعالیتها در زمینه امور گوناگون مرتبط با برگزاری نماز جماعت ۴۷ درصد، برگزاری مسابقات فرهنگی- مذهبی در مدرسه ۵۷ درصد، فعالیت در انجمنهای فرهنگی- هنری مدرسه ۶۰ درصد، فعالیت در گروههای دینی و مذهبی ۶۲ درصد، فعالیت در گروههای مرتبط با انجمن اسلامی مدرسه ۶۹ درصد و گروههای بسیج ۶۸ درصد و گروههای مرتبط با هلال احمر ۵۱ درصد است، که این زمینه‌های مشارکتی دانش‌آموزان از دیدگاه مربیان و مدیران در زمینه امور گوناگون مرتبط با برگزاری نماز جماعت در مدرسه ۸۶ درصد، فعالیت در گروههای فرهنگی- هنری مدرسه ۸۱/۵ درصد، فعالیت در بسیج ۸۰ درصد، فعالیت در انجمن اسلامی ۷۲ درصد است.

• از دیگر جنبه‌های مشارکت دانش‌آموزان با مدرسه برگزاری جلسات پرسش و پاسخ در زمینه انواع مسائل سیاسی- اجتماعی با حضور کارشناسان که ۳۴ درصد در حد متوسط به بالا در این مورد مشارکت داشته‌اند. در دیگر زمینه‌ها از جمله برگزاری مسابقات ورزشی و تفریحی در مدرسه ۶۸ درصد، اداره امور کتابخانه مدرسه ۶۳ درصد، اجرای مراسم صبحگاهی ۸۱ درصد، برگزاری مراسم به مناسبتهای چون اعیاد و سوگواری‌ها ۶۲ درصد، برگزاری مراسم به مناسبتهای گوناگون (دینی، ملی، بین‌المللی) ۶۴ درصد، فعالیت در گروههای مرتبط با انجام تبلیغات در زمینه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و مذهبی ۵۰ درصد و فعالیت در تعاونی مدرسه ۶۹ درصد است که از دیدگاه مربیان و مدیران میزان مشارکت دانش‌آموزان با مدرسه در زمینه برگزاری مسابقات ورزشی و تفریحی ۸۲ درصد، اداره امور کتابخانه ۹۱ درصد، تعاونی مدرسه ۷۹ درصد، اجرای مراسم صبحگاهی ۸۹ درصد است.

• نتایج دیگر پژوهش در زمینه امور انضباطی مدرسه نشانگر آن است که ۶۳ درصد دانش‌آموزان در حد متوسط به بالا در ارائه طرحهای جدید به مدرسه در زمینه امور

انضباطی با مدرسه همکاری و مشارکت داشته‌اند. در این زمینه‌ها ۷۱ درصد در برقراری نظم در برنامه صبحگاهی و مناسبت‌های خاص، ۷۳ درصد در نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات انضباطی مدرسه، ۶۹ درصد در زمینه نظارت در جلوگیری از ورود انواع وسایل و مواد غیرمجاز به مدرسه و انعکاس آن به مدیریت مدرسه، ۷۴ در برقراری نظم و انضباط به هنگام اجرای اردوها و بازدیدهای گوناگون فعالیت داشته‌اند. از دیدگاه مربیان و مدیران میزان مشارکت دانش‌آموزان با مدرسه در زمینه برقراری نظم در اردوها و بازدیدها ۸۵ درصد، نظارت در جلوگیری از ورود انواع وسایل و مواد غیرمجاز به مدرسه ۶۷ درصد بوده است.

• یافته‌های به دست آمده در مورد سؤال نهم مبنی بر این‌که در مقابل اجرای شورای دانش‌آموزی، کمیته‌های مربوطه را تا چه اندازه فعال نموده‌اند. نشانگر آن است که ده کمیته قرآن و معارف، فرهنگی و ادبی، سیاسی و اجتماعی، ورزشی، علمی آموزشی، پشتیبانی، هنری، انضباطی، تعاونی، بهداشت تشکیل شده است که بالاترین درصد میزان آن قرآن و معارف، فرهنگی و ادبی و ورزش است.

• بر اساس نتایج به دست آمده در مورد سؤال دهم مبنی بر این‌که در مقابل اجرای شورای دانش‌آموزی انجمن‌های مربوطه تا چه اندازه فعالیت نموده‌اند، نشانگر آن است که بالاترین درصد انجمن‌های تشکیل شده عبارت است از انجمن‌های بسیج، مراسم صبحگاهی، اداره کتابخانه و ورزشی است.

• بر اساس نتایج به دست آمده در مورد سؤال یازدهم که تا چه اندازه دستورالعمل مربوط به تشکیل شورای دانش‌آموزی رعایت شده، مبین آن است که ۶۳ درصد دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که در مهرماه انتخابات شورای دانش‌آموزی برگزار شده است و ۳۴ درصد زمان انتخابات را آبان ماه اعلام نموده‌اند. از دیگر نتایج این‌که ۹۷ درصد دانش‌آموزان اظهار نموده‌اند که رئیس شورای دانش‌آموزی و اعضای آن مشخص شده‌اند و ۷۶ درصد اظهار کرده‌اند که نماینده مدیر مدرسه در شورا مشخص شده است. در زمینه تشکیل جلسات شورا ۴۸ درصد دانش‌آموزان اظهار کرده‌اند که هر دو هفته

یکبار شورا تشکیل می‌شود و ۴۳ درصد تعداد جلسات را ماهی یکبار اعلام نموده‌اند. بنا به اظهار جلسات از دانش‌آموزان در اتاق پرورشی و به گفته ۲۲ درصد آنان در دفتر مدرسه و به گفته ۱۱ درصد دانش‌آموزان در کلاسهای درس تشکیل شده است. ۶۲ درصد دانش‌آموزان اظهار کرده‌اند که حکم رئیس شورا را مدیر مدرسه صادر کرده و ۲۳ درصد آنان اظهار نموده‌اند که حکم صادر نشده است. تصمیمات اتخاذ شده در جلسات را در ۶۳ درصد موارد مربی پرورشی و در ۲۸ درصد موارد مدیر مدرسه پیگیری کرده و در ۹۲ درصد موارد در دفتر مخصوص ثبت شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با بهره‌گیری از سه پرسشنامه (دانش‌آموزی، مربیان و مدیران، فرم تحلیل محتوا و صورت‌جلسات و سوابق) به بررسی میزان موفقیت شوراهای دانش‌آموزی در استان کردستان پرداخته است. نتایج پژوهش با تحقیقات نسبتاً مشابهی که در این زمینه انجام شده همسو است (همت ۱۳۸۰، بگلو ادهم ۱۳۷۰، سبحانی‌نژاد ۱۳۸۱، فقیهی ۱۳۷۷، آلدسون ۲۰۰۰، کولاداری و کوب ۱۹۹۶، گریر ۱۹۹۶، استیونس و پلتر ۱۹۹۴) نتایج نشان می‌دهد که تشکیل شوراهای سبب تحکیم و تعمیق ارزشهای دینی، ارج نهادن به شخصیت و کرامت دانش‌آموزان بهره‌مندی از نظرات دانش‌آموزان در ابعاد آموزشی و پرورشی شده است؛ این نتایج با پژوهش مهدی سبحانی‌نژاد (۱۳۸۱) منطبق است. از دیگر نتایج، تقویت خودباوری و اعتماد به نفس دانش‌آموزان در اجرای برنامه‌های مدرسه است که با پژوهش بگلو و ادهم (۱۳۷۳) کولاداری و کوب (۱۹۹۶) هماهنگی و همخوانی دارد. اجرای شوراهای از این نظر که سبب ارتقای سطح فرهنگی و اجتماعی و سیاسی، به ویژه برای حضور مؤثر در عرصه‌های اجتماعی شده است؛ با پژوهش علی‌رضا فقیهی (۱۳۷۷) استیونس و پلتر (۱۹۹۴) منطبق است. از دیگر نتایج، میزان رعایت دستورالعملهای اجرای شورای دانش‌آموزی است که در این زمینه ۶۳ درصد دانش‌آموزان اظهار داشته‌اند که در*مهرماه انتخابات شورای دانش‌آموزی برگزار

شده است و ۳۴ درصد زمان انتخابات را آبان ماه اعلام نموده‌اند. از دیگر نتایج، اینکه ۹۷ درصد دانش‌آموزان اظهار نموده‌اند که رئیس شورای دانش‌آموزی و اعضای آن مشخص شده‌اند و ۷۶ درصد اظهار کرده‌اند که نماینده مدیر مدرسه در شورا مشخص شده است. بیشتر نتایج در این سؤال با پژوهش مهدی سبحانی نژاد (۱۳۸۱) هماهنگی دارد.

پیشنهادهای

در این جا سعی خواهد شد که با بهره‌گیری از یافته‌های پژوهش، پیشنهادهایی در زمینه تقویت و بهبود عملکردهای شوراهای دانش‌آموزی مدارس ارائه شود.

۱- از آن جا که مدیران مدارس، نقشی اساسی در عملکرد و برنامه‌های تربیتی مدارس دارند، لذا عملکرد شوراهای دانش‌آموزی مدارس و چگونگی آن، بازتاب اندیشه‌ها و اعتقادات آنها خواهد بود لذا پیشنهاد می‌شود از کسانی برای تصدی این سمت، استفاده شود که تجربه کافی داشته و از نظر فکری و شخصیتی، اهل مشارکت، مشورت و همفکری باشند. در واقع کادر اجرایی مدرسه و در رأس آنها مدیر، باید خود اهل مشورت باشند. زیرا آنها به طور مستقیم و غیرمستقیم روی دانش‌آموزان اثرگذار خواهند بود. تحقق یافتن این امر مستلزم آن است که مدیران مدارس از نظر شخصیتی، فکری و تربیتی مشارکت‌پذیر باشند و مدرسه خویش را به شیوه‌ی مدیریت مشارکتی اداره نمایند. به عبارت دیگر، شکل‌گیری شوراهای دانش‌آموزی در مدارس تنها زمانی صورت مطلوب به خود خواهد گرفت که شرایط لازم برای آنها مهیا شده باشد.

۲- در سایه انتخاب مدیران مشارکت‌جو، ارائه آموزشهای لازم در زمینه‌ی آشنایی با کارکردهای اساس مدیریت در سبک مشارکتی نیز، برای آنان لازم خواهد بود، به عبارت دیگر، لازم است طی برنامه‌های بازآموزی، کارگاههای آموزش، دوره‌های ضمن خدمت و امثال آن، مدیران مشارکت‌جوی مدارس با شیوه‌ها و کارکردهای بنیادی مدیریت مشارکتی در مدارس آشنا شوند.

۳- بر اساس یافته‌های پژوهش، لازم است آئین‌نامه تشکیل شوراهای دانش‌آموزی با معرفی تعدادی از فعالیتهای مشارکتی مناسب در کمیته‌های گوناگون شوراهای دانش‌آموزی مدارس، تکمیل و تقویت شود. آنچه در این پژوهش بیشتر به چشم می‌خورد این است که مدارس عمدتاً بر تعدادی فعالیتهای مشارکتی خاص در عرصه کمیته‌های انضباطی، ورزشی، فرهنگی، مذهبی، تبلیغات مراسم محدود شده‌اند، و کمیته‌های علمی و آموزش، تعاون، امداد و بهداشت، اداری و مالی، سیاسی، اجتماعی مهجور مانده‌اند.

۴. بنابر یافته‌های پژوهش، لازم است نمایندگان مدیران مدارس، فعالانه در جلسات شورای دانش‌آموزی مدارس که هر ماه دو بار تشکیل خواهد شد، شرکت کنند و در حکم عضوی فعال، ارائه دهنده راهکارهای عملی و پیشنهادهای کاربردی برای تحقق بخشیدن به وظایف شورای دانش‌آموزی مدارس باشند.

۵. مدیریت مدرسه لازم است اختیارات کافی برای انجام دادن فعالیتهای مشارکتی به شورای دانش‌آموزی مدرسه و اعضای آن بدهد. در واقع تصریح دقیق اختیارات شورای دانش‌آموزی موجب تسریع در عملیات و برنامه‌ریزی دقیق‌تر فعالیتهای شورای دانش‌آموزی مدرسه خواهد شد. در پژوهش حاضر روشن گردید که یکی از اشکالات موجود در عملکرد شوراهای دانش‌آموزی مدارس نامشخص بودن اختیارات شورای دانش‌آموزی است که باید به منظور بهبود عملیات شوراهای دانش‌آموزی مدارس تصریح شوند.

۶. از آنجا که دانش‌آموزان دوره متوسطه در راستای ورود به دانشگاه تلاش می‌نمایند و سعی دارند بیش از هر چیز توانایی لازم را برای ورود به دانشگاه کسب نمایند بنابراین تلاش برای بهبود عملکرد تحصیلی برای آنان حائز اهمیت بسیار است، پس می‌توان مجموعه فعالیتهای مشارکت شوراهای دانش‌آموزی مدارس را به گونه‌ای طراحی نمود که بهبود تحصیلی دانش‌آموزان در دروس متفاوت نیز با بهره‌گیری از فعالیتهای مشارکتی مورد توجه واقع شده باشد. در این زمینه فراهم آوردن شرایط و

امکانات موجود در کمیته‌های گوناگون از جمله کمیته علمی- آموزشی و ایجاد و گسترش انجمنهای علمی و پژوهشی، ایجاد تشکلهای همیاری به دانش‌آموزان ضعیف از نظر درسی و... می‌تواند در عین حال که جنبه مشارکتی فعالیتها، در آنها رعایت شده است، مورد علاقه و نیاز دانش‌آموزان باشد.

۷- در زمینه فعالیت‌های مشارکتی مدارس نتایج پژوهش نشان می‌دهد که سه کمیته ورزشی، فرهنگی و مذهبی، تبلیغات و مراسم مجموعه فعالیت‌های مشارکتی این بخش را تحت الشعاع خود قرار داده‌اند. به طوری که کمیته‌های اداری و مالی، سیاسی و اجتماعی و تعاون و امداد و بهداشت در مراتب بعدی قرار گرفته‌اند. لذا شایسته است در طراحی و برنامه‌ریزی، فعالیت‌های مشارکتی در مدارس در نظر گرفته شود.

۸- در زمینه فعالیت‌های مشارکتی انضباطی، نتایج نشانگر آن است که این کمیته‌ها بیش از سایر کمیته‌ها و این گروه از فعالیت‌های مشارکتی، بیش از سایر فعالیتها با استقبال دانش‌آموزان مواجه شده است. در مناسب بودن این گروه از فعالیت‌های مشارکتی تردیدی وجود ندارد، اما شایسته است دانش‌آموزان مشارکت‌کننده در این کمیته، از فعالیت‌های اجرایی صرف خارج شوند و در طراحی و برنامه‌ریزی زمینه‌های انضباطی مدرسه نیز همکاری به عمل آورند.

منابع

فارسی

- بگلو حسن، نوید ادهم محسن (۱۳۷۰). بررسی میزان استقبال و دستیابی به اهداف انجمن‌ها و کلوب‌های فرهنگی و هنری آموزشگاههای متوسطه کشور. ایران. وزارت آموزش و پرورش، معاونت پرورشی.
- دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش (۱۳۷۸). آیین‌نامه اجرایی مدارس. ایران. وزارت آموزش و پرورش.
- سبحانی نژاد، مهدی (۱۳۷۹). بررسی راههای ایجاد زمینه مشارکت دانش‌آموزان در امور آموزشگاهها از دیدگاه دانش‌آموزان، اولیا و مربیان دوره ابتدایی. اصفهان.
- سبحانی نژاد، مهدی (۱۳۸۱). بررسی و ارزیابی نقش شوراهای دانش‌آموزی در مشارکت دانش‌آموزان در امور مدارس متوسطه اصفهان.
- فقیهی، علیرضا (۱۳۷۷). بررسی نگرش دانش‌آموزان نسبت به انواع تشکلهای موجود در مدارس متوسطه استان مرکزی. شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان مرکزی.
- کرکه‌آبادی، حبیب (۱۳۷۴). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای مدارس راهنمایی شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی.
- مقنی‌زاده، محمدحسن (۱۳۷۵). بررسی مشارکت اجتماعی دانش‌آموزان در فعالیتهای فوق برنامه با تأکید بر مطالعه در دبیرستان‌های مناطق سه و شانزده، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران.
- همت، محمدرضا (۱۳۸۰). بررسی و ارزیابی نقش شوراهای دانش‌آموزی در مشارکت دانش‌آموزان در امور مدارس متوسطه شهرضا، شورای تحقیقات اداره کل آموزش و پرورش استان اصفهان.

انگلیسی

- Alderson, P (2000). school students Views on school Councils and Daily Life at school. *Children & society*, V 14, n 2, p 121- 34.
- Coladarci, T & Cobb, C.D (1996). Extracurricular participation, school size, and achievement and self-Esteem among High school students: A national look. *Journal of Research in Rural Education*, V 12, n2. p 92-103.
- Gerber, S, B. (1996). Extra Curricular Activities and Academic Achievement. *Journal of Reserchand Developmnt in Education*, V30, n 1, p 42-50, Fall 1996.

- Mc Neal, R.B. (1998). High School Extracurricular Activities: Closed Structures and Stratifying Patterns of participation. *Journal of Educational Research*, V91, n3, p 183-91.
- Mc Neal, R.B. (1995). Extracurricular Activities and High school Dropouts *Journal of Sociology of Education*, V68, n1, p62-81.
- Patmor, G, L & McIntyre, D, J (1999). Involving Students in School Decision Making *NASSP Bulletin*, V83, n 607, p74-78.
- Stevens, N, C & Peltier, G, L. (1994). A Review of Resravch on small- school student participation in *Rural Education*, V10, n2, p 116-20, Fall 1994.